

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทย Political Participation of Sangha in Thai Society

กิตติทัศน์ ผนาทอง (Kittithat Phakathong)

รองคณบดี ฝ่ายบริหารคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทย และเพื่อศึกษาหลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และกฎหมายอาญาที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย พระสงฆ์ พระสังฆาธิการ และประชาชนทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่ทั่วราชอาณาจักรทั้ง 5 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างภาคละ 300 รวม รวมทั้งสิ้น 1500 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม excel 2007 เพื่อหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ พระสังฆาธิการและประชาชนทั่วไปมีความเห็นว่า พระสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะการเมืองมิใช่กิจของสงฆ์ แต่สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ เช่น การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการอบรมสั่งสอนประชาชนเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การเมือง, สถาบันสงฆ์, สังคมไทย

Abstract

The purpose of research were to study Political participation of the Sangha in Thai society . And the study of the discipline. The ecclesiastical law. Sangha Association and rules related to political participation of the Sangha. The sample covers the whole kingdom of the North East South Central region and Bangkok , a total of 5 regions using a sample of 300 and 1500 series for data analysis that the study sample consisted of the Leading Buddhist monks, Sangha and population which live near by the Sangha Community. The research tool was a

questionnaire . The research was conducted inadequate analysis using EXCEL 2007 program to find the frequency, the mean and the standard deviation. The results were as follows. The Leading Buddhist monks, Sangha and the people are of the opinion that monastic institutions should not become involved in politics. Because politics is not business disciplines. But can the political initiative such as the promotion of a democratic government with the King as Head of State. And educate the public about the Democratic primary.

Keyword : Participation ,Politics, Sangha Institution , Thai Society

บทนำ

สังคมประชาธิปไตย ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนบนพื้นฐานแห่งกฎหมาย จริตประเพณี และศีลธรรมอันดีงามของสังคม สังคมที่ประชาชนมีวิสัยทัศน์จึงเป็นสังคมที่นำไปสู่กิจกรรมในการแสดงออกที่สร้างสรรค์โดยเฉพาะวิสัยทัศน์เกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งวิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้ได้แก่ การมองลึก นึกไกล และใจกว้าง¹ เป็นการมองอย่างรอบคอบ และมองให้ถึงแก่นแท้หรือรากเหง้าของการเมืองอย่างเป็นระบบและกระบวนการ มิใช่มองแค่เห็นหรือมองแต่เพียงผลประโยชน์ทางการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่มองลึกถึงความผาสุกของทุกคน ทุกกลุ่มในสังคม รวมทั้งความมั่นคงปลอดภัยของชาติบ้านเมือง การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีจิตใจที่มุ่งมั่นเกี่ยวกับประโยชน์สุขของบ้านเมือง จึงเป็นบันไดไปสู่สิ่งที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างแท้จริง

สังคมไทย นับตั้งแต่ปลายปี 2548 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (2553) มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่รุนแรง มีการปฏิวัติรัฐประหารและมีการเผชิญหน้ากัน รวมทั้งเข่นฆ่าหรือทำลายล้างซึ่งกันและกันอย่างขาดสติสัมปชัญญะ บ้านเมืองตกอยู่ในสภาพที่ขัดแย้งและแตกแยกอย่างชนิดไม่เคยปรากฏมีมาก่อน ความแตกแยกหรือขัดแย้งของสังคมไทยนั้น มีสาเหตุสำคัญคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบอบการปกครองไม่สอดคล้องตรงกัน โดยเฉพาะเรื่องประชาธิปไตย²

ประชาธิปไตยในสังคมไทยจึงเลกมาด้วยเลือดและน้ำตามาโดยตลอด ที่เป็นดังนี้เนื่องเพราะคนไทยหรือสังคมไทยขาดวิสัยทัศน์ด้านการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นประการสำคัญ กล่าวคือมองประชาธิปไตยแค่เป็นเครื่องมือในการนำไปสู่เป้าหมายของพรรคพวก เพื่อนฝูง

¹ว.วัชรเมธี. มองลึก นึกไกล ใจกว้าง, (กรุงเทพฯ ปราม, 2552), หน้า 20.

²รุ่งมณี เมฆโสภณ. ประชาธิปไตยเปลี่ยนเลือด, (กรุงเทพฯ บ้านพระอาทิตย์, 2553), หน้า 375.

และวงศาคณาญาติ มิได้มองประชาธิปไตยในฐานะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญก้าวหน้าแต่ประการใด เมื่อสังคมไทยโดยเฉพาะชนชั้นปกครองมองประชาธิปไตยในเชิงผลประโยชน์พวกพ้องเป็นเป้าหมาย ความขัดแย้งและแบ่งเป็นฝักฝ่ายจึงเกิดขึ้น เพราะเมื่อฝ่ายหนึ่งได้ผลประโยชน์ อีกฝ่ายหนึ่งย่อมต้องสูญเสียผลประโยชน์ ความไม่ลงตัวของผลประโยชน์ จึงนำไปสู่วาทกรรมทางการเมืองที่ไม่สร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ตลอดระยะเวลาร่วม 78 ปี (2475-2553) บนถนนประชาธิปไตยจึงก้าวไปไม่ถึงไหน

อย่างไรก็ดี สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ เพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จึงเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมคือ ทำดีได้ดี และทำชั่วได้ชั่ว ประกอบกับพระภิกษุสามเณรในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จวบจนปัจจุบันมีวัตรปฏิบัติค่อนข้างเคร่งครัดเพราะสืบต่อจากนิกายฝ่ายเถรวาท พระภิกษุสงฆ์ หรือสถาบันสงฆ์จึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยค่อนข้างสูง โดยเฉพาะวิถีชีวิตของคนไทยในสังคมชนบท ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองเกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานครในช่วงปี 2552-2553 จึงปรากฏภาพพระสงฆ์ร่วมชุมนุมทางการเมืองกับประชาชนและกลุ่มการเมือง³

การชุมนุมทางการเมืองที่มีสถานการณ์รุนแรงถึงขั้นปิดทำเนียบรัฐบาล และยกระดับถึงขั้นปิดสนามบินดอนเมืองและสุวรรณภูมิได้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2551 โดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และกลุ่มดังกล่าวนี้ได้มีสมณะศักดิ์สำนักสันติอโศกเข้าร่วมชุมนุมอย่างเข้มแข็งและเป็นกำลังสำคัญ โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ทำเนียบรัฐบาลและสะพานมัฆวานรังสรรค์ กลุ่มสันติอโศกแม้จะมีสถานะสงฆ์ไทย แต่ประชาชนทั่วไปก็มักเข้าใจว่าเป็นพระสงฆ์เพราะมีการแต่งกายคล้ายคลึงกัน ขณะเดียวกันกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ก็ได้ลอกเลียนแบบกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ด้วยการระดมพลังชุมนุมกดดันรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ แม้ไม่ได้ดำเนินการปิดทำเนียบหรือปิดสนามบิน แต่ก็มีความรุนแรงด้วยการเผาบ้านเผาเมืองสร้างความเดือดร้อนแก่คนกรุงเทพฯ อย่างแสนสาหัสเช่นกัน กระทั่งนำไปสู่การชนหน้าซึ่งกันและกัน โดยสถานการณ์ของการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยของกลุ่ม นปช. ดังกล่าวได้มีภาพพระสงฆ์ซึ่งสังกัดคณะสงฆ์ไทย เข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มการเมืองดังกล่าวด้วย โดยเฉพาะภาพเหตุการณ์ที่พระภิกษุนำเลือดไปราดรดประตูลี้วทำเนียบรัฐบาล และประตูลี้วบ้านนายกรัฐมนตรีรวมทั้งการขึ้นบนเวที นปช. ของกลุ่มพระสงฆ์ต่างกรรมต่างวาระ⁴

การชุมนุมทางการเมืองของพระสงฆ์ ในเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นได้นำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์จาก ประชาชน พระสงฆ์ และพระสงฆ์ฆาติกรอย่างกว้างขวางและรุนแรง เพราะเป็น

³ กองบรรณาธิการมติชน, บันทึกประเทศไทย 2551, (กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน, 2552), หน้า 20-21.

⁴ กองบรรณาธิการมติชน, บันทึกประเทศไทย 2552, (กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน, 2553), หน้า 40-42.

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกของสังคมไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การร่วมชุมนุมทางการเมืองอย่างเปิดเผยของพระสงฆ์จึงเป็นการท้าทายต่อหลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม รวมทั้งประกาศ และคำสั่งของคณะสงฆ์ ตลอดจนบทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมค่อนข้างสูง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการดำเนินการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทย” เพื่อตอบโจทย์สังคมไทยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในบริบทของสังคมไทยในระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษา เกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ ระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ มติและกฎมหาเถรสมาคม
3. เพื่อศึกษามุมมองของประชาชน สังคม และพระสงฆ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมากมายเพื่อให้สามารถได้ข้อมูลด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่มีผู้ทำการวิจัยที่คล้ายคลึงกันอันจะทำให้ผลการวิจัยมีความละเอียดครบถ้วน และสามารถสร้างกรอบความคิดเชิงบูรณาการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สังคมการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นสังคมการเมืองที่คนในสังคมมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งจัดเป็นสี่สันทามการเมืองอย่างหนึ่งซึ่งระบอบการปกครองประเภทอื่นไม่สามารถหาได้ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุดเท่าที่สังคมโลกมีอยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นระบบการปกครองที่มุ่งส่งเสริมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่นสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมเรียกร้องขอความเป็นธรรม และสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้ง สมาคม สโมสร ชมรม และพรรคการเมือง เป็นต้น⁵

อย่างไรก็ดี ประชาธิปไตยที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญนั้น บางครั้งการใช้สิทธิและเสรีภาพอาจล้ำเส้นหรือเลยเถิดจนเกิดความวุ่นวายสับสนในสังคม

⁵สุขุม นวลสกุล, *วิชาการเกี่ยวกับประชาธิปไตย*, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), หน้า 11.

โดยเฉพาะในสังคมที่ค้ำชูโอกาสทางการศึกษามักจะตกเป็นเหยื่อของกลุ่มการเมือง ด้วยเหตุนี้ประชาธิปไตยที่ดีจึงต้องมีเส้นแบ่งระหว่างสิทธิเสรีภาพส่วนตนกับสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น จึงจะนำไปสู่บรรยากาศแห่งความสุขของทุกคนในสังคม ดังที่ท่านมหาตมะ คานธี บิดาแห่งอินเดียยุคใหม่ กล่าวไว้ว่า “ประชาชนเปรียบเสมือนรากไม้ รัฐเปรียบเสมือนผลไม้ หากรากไม้ไม่มีผลหวาน ผลไม้ก็ย่อมมีรสหวานตามไปด้วย” (People are the roots, the State is the fruit. If the roots are sweet, the fruits are found to be Sweet.)⁶

ประชาธิปไตย มีปรัชญาพื้นฐานว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน (Government of the people, by the people, and for the people)⁷ ประชาธิปไตยจึงมีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นการปกครองที่รัฐต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเป้าหมายที่สำคัญ การพัฒนาประชาธิปไตย จึงต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนาจิตสำนึกของประชาชนในเรื่องประโยชน์ส่วนรวมหรือสาธารณประโยชน์ เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นการพัฒนาการเมืองในภาคประชาชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุเป้าหมายคือประเทศมั่นคงมีเสถียรภาพ สังคมมีความเข้มแข็ง คือ มีความปรองดองและสามัคคี

วิกฤตการเมืองในสังคมไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา คือนับตั้งแต่ พ.ศ. 2549-2553 ล้วนเกิดจากความไม่ตกลงใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสร้างความขัดแย้งทางการเมือง มิใช่เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อพัฒนาบ้านเมืองแต่อย่างใด โดยเฉพาะการเมืองในระบอบทักษิณเป็นการเมืองที่เป็นสายล่อฟ้าของสังคมไทย มวลชนที่สืบทอดในตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยเฉพาะกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เป็นมวลชนที่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงง่ายต่อการปลุกกระดม กระทั่งนำไปสู่การนองเลือดบนระบอบการปกครองที่เรียกว่า ประชาธิปไตย ยิ่งเป็นประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยแล้ว ยิ่งต้องระมัดระวังในการแสดงออกเป็นอย่างยิ่ง วิกฤตการเมืองในสังคมไทยจึงมีสาเหตุจากวิกฤตสำนึกทางศีลธรรม และวิกฤตสำนึกทางศีลธรรมมาจากจิตสำนึกเชิงผลประโยชน์และอำนาจ เมื่อต้องการอำนาจและผลประโยชน์ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น⁸

ดังนั้น หากจะคลี่คลายความขัดแย้งในสังคมไทย จึงต้องเริ่มต้นด้วยการคลี่คลายอำนาจและผลประโยชน์เป็นเบื้องต้น โดยนักการเมืองทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านต้องปรับตัวเข้าหากัน พุดคุยหรือเจรจากันบนพื้นฐานแห่งประโยชน์สุขของบ้านเมือง โดยทุกฝ่ายยอมถอยคนละก้าว คือ

⁶ จิรโชค (บรรพต) วีระชัย และคณะ, รัฐศาสตร์ทั่วไป, กรุงเทพฯ :ชวนทิพย์, 2540), หน้า 267.

⁷ วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, (กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2550)

หน้า 1.

⁸ วิชัย ต้นศิริ, วิกฤตการเมือง, (กรุงเทพฯ :เอเชียติจิตอลการพิมพ์, 2553), หน้า 17.

ถอยออกจากผลประโยชน์ทางการเมืองสู่ผลประโยชน์ของบ้านเมือง ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจะค่อยๆ หดไปในที่สุด.

สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ การเมืองการปกครองเชิงพุทธน่าจะเป็นการเมืองการปกครอง ที่พึงประสงค์มากที่สุด เพราะคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ประชาธิปไตยที่ลงตัวจึงควรควบคู่กับ **ธรรมาธิปไตย** คืออำนาจอธิปไตยที่ยึดโยงกับศีลธรรม และ จริยธรรม ผู้ปกครอง ผู้บริหาร หรือผู้นำ จึงต้องมีหลักธรรมในการปกครอง การบริหาร หรือการ เป็นผู้นำ ได้แก่การมี ทศพิธราชธรรม อปรีหานิยธรรม และพรหมวิหารธรรม หรืออย่างน้อยต้องมี เบญจศีลและเบญจธรรม ประจำใจ จึงจะนำไปสู่การเมืองการปกครองที่ปกติสุขและเจริญรุ่งเรือง ได้⁹

การชุมนุมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์กับกลุ่มการเมืองในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2551- 2553 ทั้งกลุ่มการเมืองฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และกลุ่มการเมืองฝ่ายแนว ร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ล้วนเป็นกลุ่มการเมืองที่มีได้คำนึงถึงการเมือง การปกครองเชิงพุทธ การร่วมกิจกรรมทางการเมืองดังกล่าว จึงเป็นการละเมิดพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสั่ง มหาเถรสมาคม เรื่องห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538¹⁰

พระสงฆ์กับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนอกจากจะต้องยึดโยงกับสังคมไทยใน ฐานะเป็นผู้นำทางด้านจิตใจแล้ว ยังต้องยึดโยงกับพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และกฎหมาย มหาเถรสมาคม รวมทั้งจารีตประเพณีอันดีงามของพระสงฆ์ในบริบทของสังคมไทยอีกด้วย ในอดีต พระสงฆ์มีบทบาททั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสงเคราะห์ และอนุเคราะห์ ประชาชน แต่ปัจจุบันบทบาทดังกล่าวของพระสงฆ์ได้ลดลงโดยลำดับ เพราะบ้านเมืองมีการพัฒนา อย่างรวดเร็ว พระสงฆ์จึงมีบทบาทหลักคือ เป็นผู้ศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและ สั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้ปฏิบัติตาม รวมทั้งเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมให้กับสังคม การวางตน เป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหรือเอนเอียงกับกลุ่มการเมืองใดกลุ่มหนึ่งจึงเป็นความสง่างามของ พระสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ในสังคมไทย การยุ่งเกี่ยวทางการเมืองไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมย่อม นำไปสู่ความเสื่อมทรุดต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในสายตาของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง¹¹

⁹ นรี ภวภานตานันท์. “การเมืองการปกครองในแนวพุทธศาสนา” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร มหาบัณฑิต.ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2538, หน้า 5.

¹⁰ กนก แสนประเสริฐ. เอกสารคู่มือว่าด้วย ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ มติ ประกาศ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2547), หน้า 122-123.

¹¹ วุฒินันท์ กันทะเดียน. “พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมปัจจุบัน” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541. หน้า 151.

วิธีการดำเนินการวิจัย

ด้านพื้นที่ : กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ทั่วราชอาณาจักรของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 5 ภาคดังนี้

1. ภาคเหนือ 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดตาก
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และ จังหวัดชัยภูมิ
3. ภาคกลาง 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัด สุพรรณบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดระยอง
4. กรุงเทพมหานคร 4 เขต ประกอบด้วย เขตดุสิต เขตพระนคร เขตบางกอกน้อย และเขตคลองสาน
5. ภาคใต้ 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานี

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) พระสงฆ์ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีอายุพรรษาไม่น้อยกว่า 5 พรรษา รวมทั้งกรุงเทพมหานครซึ่งจัดเป็นภาคหนึ่งของกลุ่มประชากร รวม 500 ชุด
 - 2) สถาบันสงฆ์ พระสังฆาธิการ ผู้วิจัยทำการวิจัยทั้ง 5 ภาค รวมกรุงเทพมหานคร รวม 500 ชุด
 - 3) ประชาชน 5 ภาค รวมกรุงเทพมหานคร รวม 500 ชุด
- รวมจำนวนประชากร พระสงฆ์ พระสังฆาธิการ และประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1500 ชุด

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเพื่อการวิจัย ในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายปิด โดยแบ่งโครงคำถามออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) จำนวน 6 ข้อ เริ่มตั้งแต่ข้อ 1 ถึง 6

แบบสอบถาม มีจำนวน 3 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับประชาชนทั่วไป

ชุดที่ 2 สำหรับพระภิกษุสงฆ์

ชุดที่ 3 สำหรับพระสังฆาธิการ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับ ทักษะคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทยรวม 2 ด้าน ได้แก่ 1 : การสนใจเกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2 : การให้ความร่วมมือกับทางราชการและคณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์

3.วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการแจกแบบสอบถาม คือ การลงพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมคำอธิบายต่อผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อจะได้คำตอบที่ใกล้เคียงข้อเท็จจริงมากที่สุด

ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม – 30 กันยายน พ.ศ. 2553 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 61 วัน

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเขตภาคใต้, ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร จำนวน 900 ชุด

ตั้งแต่วันที่ 1 – 30 กันยายน พ.ศ. 2553 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 30 วัน

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเขตภาคเหนือ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 600 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างโดยทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร้อยละ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2007 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอตามลำดับดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของประชากร

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยทางสังคมการเมือง

ตอนที่ 3 สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ภาค

เกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย

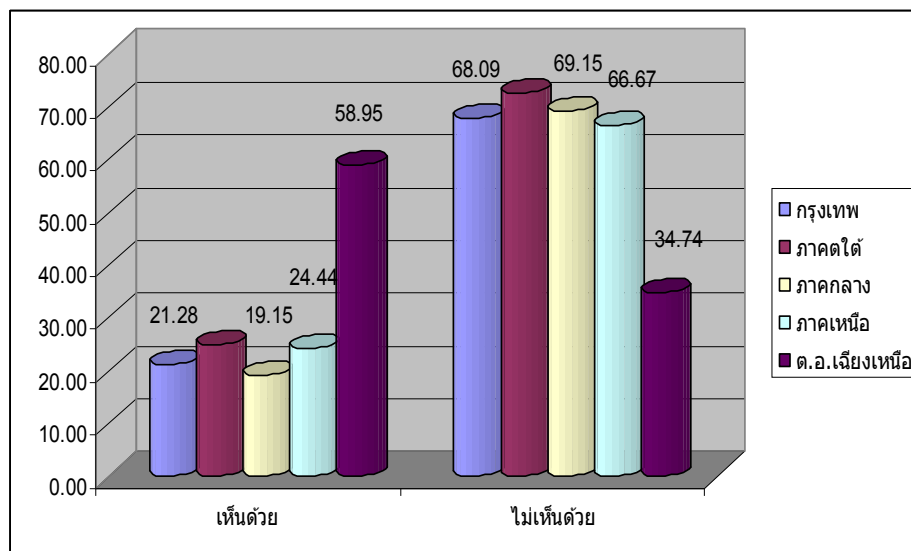
ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 - 5.00	มากที่สุด
3.41 - 4.20	มาก
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	น้อย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด

ทัศนคติและความเห็นสังฆาธิการ	ต . อ . / เหนือ	กลาง	เหนือ	ใต้	กรุงเทพ	$\bar{x}$	S.D
ประชาธิปไตย	3.51	4.07	3.33	3.20	2.98	3.42	0.41
เป็นหัวคะแนน	2.42	1.78	2.02	1.30	1.36	1.78	0.47
นักการเมืองส่วนใหญ่มักเป็นคนที่คุณเคย กัน	2.58	2.38	2.28	1.53	1.71	2.10	0.45
การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สร้างสรรค์ ไม่แบ่งเป็นฝักฝ่าย	3.68	4.83	2.96	3.55	3.44	3.69	0.69
ไม่ให้ละเมิดกฎหมายคณะสงฆ์	3.81	4.50	3.23	3.56	3.85	3.79	0.47
การห้ามไม่ให้พระสงฆ์ในเขตปกครอง ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง	3.33	4.42	3.14	3.12	3.69	3.54	0.54
การให้พระสงฆ์วางตัวเป็นกลางอย่าง เคร่งครัด	3.70	4.36	3.51	3.58	3.67	3.76	0.34
ทางออกของบ้านเมืองในยามวิกฤต คณะ สงฆ์ควรมีบทบาทอย่างยิ่ง	3.49	4.24	3.15	3.12	3.39	3.48	0.45
คณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมควรมี บทบาทในการคลี่คลายปัญหา	3.53	3.96	3.21	3.18	3.33	3.44	0.32
สถาบันสงฆ์หรือองค์กร สงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการ รณรงค์ให้ปชช. มีความ ปรองดอง	3.82	4.42	3.36	3.35	3.58	3.71	0.44

ผลการวิจัยพบว่าภาพรวมทั้ง 5 ภาค ของพระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ในเรื่อง
ประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.42 เป็นหัวคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในทุก
ระดับอย่างเปิดเผย อยู่ในระดับน้อยมากได้ค่าเฉลี่ย 1.78 การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สร้างสรรค์
ไม่แบ่งเป็นฝักฝ่าย อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.69 การขอร้องผู้ได้บังคับบัญชาไม่ให้ละเมิด
กฎหมายคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.79 การห้ามไม่ให้พระสงฆ์ในเขตปกครองยุ่ง
เกี่ยวกับการเมือง อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.54 การให้พระสงฆ์วางตัวเป็นกลางอย่าง

เครื่องครัว อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.76 ทางออกของบ้านเมืองในยามวิกฤต คณะสงฆ์ควรมีบทบาทอย่างยิ่ง อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.48 คณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมควรมีบทบาทในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความปรองดอง อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.44 สถาบันสงฆ์หรือองค์กรสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ประชาชนมีความปรองดองเพื่อช่วยกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.71

แผนภูมิแสดงทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 58.95, ภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 24.44, ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 19.15, กรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 21.28 และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 25.00

ทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 34.74, ภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 66.67, ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.15, กรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 68.09 และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 72.73

ความเห็นและทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ ประชากรกลุ่มตัวอย่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และ กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ต. อ. / เหนือ	กลาง	เหนือ	ใต้	กรุงเทพ	$\bar{X}$	S.D
ความรู้การเมืองผ่านสื่อหนังสือพิมพ์							
โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต	3.05	3.01	3.29	3.15	3.42	3.18	0.17
ให้ทางราชการใช้พื้นที่วัดเกี่ยวกับ							
กิจกรรมการเลือกตั้ง	3.14	2.87	2.73	2.67	3.22	2.93	0.24
สิทธิและเสรีภาพในการแสดง							
ความคิดเห็นทางการเมือง	3.11	2.69	2.55	2.82	2.79	2.79	0.21
การรณรงค์ให้ ปชช. ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.00	2.85	2.57	2.91	2.75	2.82	0.16
เป็นหัวคะแนนให้นักการเมือง							
ในฤดูกาลเลือกตั้ง	1.88	2.02	1.68	1.88	1.87	1.87	0.12
ร่วมชุมนุมทางการเมือง	1.77	1.86	1.56	1.65	1.91	1.75	0.15
การเมืองในปัจจุบันพระสงฆ์จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วม	3.33	3.40	2.88	2.89	2.85	3.07	0.27
แนะนำสั่งสอนหลักธรรม							
เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	3.21	3.21	3.73	3.49	3.69	3.47	0.25
การร่วมชุมนุมทางการเมือง							
เป็นการละเมิดพระ ธรรมวินัย	2.44	2.81	3.55	2.96	2.78	2.91	0.41
ประกาศและคำสั่งห้ามพระสงฆ์							
ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองลำห้ง	2.47	3.05	3.20	2.74	2.86	2.86	0.28

จากตาราง พบว่าความรู้ทางการเมืองของพระสงฆ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 5 ภาค ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้ค่าเฉลี่ย 3.18 ให้ทางราชการใช้พื้นที่วัดเกี่ยวกับกิจกรรมการเลือกตั้งได้ค่าเฉลี่ย 2.93 ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ได้ค่าเฉลี่ย 2.79 การรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้ค่าเฉลี่ย 2.82 เป็นหัวคะแนนให้นักการเมืองในฤดูกาลเลือกตั้ง อยู่ในระดับ น้อย ได้ค่าเฉลี่ย 1.87 ร่วมชุมนุมทางการเมืองกับกลุ่มการเมือง อยู่ในระดับ น้อยมาก ได้ค่าเฉลี่ย 1.75 การเมืองในปัจจุบันพระสงฆ์จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้ค่าเฉลี่ย 3.07 แนะนำสั่งสอนหลักธรรมเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับ มาก ได้ค่าเฉลี่ย 3.47 การร่วมชุมนุมทางการเมืองเป็นการละเมิดพระธรรมวินัย อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้ค่าเฉลี่ย 2.91 ประกาศและคำสั่งห้ามพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองลำห้ง อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้ค่าเฉลี่ย 2.86

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ ในสังคมไทย จากการศึกษาประชากรกลุ่มเป้าหมาย ทั้ง 5 ภาค ประกอบด้วย ประชาชน พระสงฆ์ และพระสังฆาธิการ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ทิศนะของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย 5 ภาค ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์โดยการเผยแพร่ประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 59.00 บทบาทของวัดหรือสถาบันสงฆ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการรณรงค์ศีลธรรมแก่นักการเมือง คิดเป็นร้อยละ 52.03 มหาเถรสมาคม ควรกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับพระสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอนุญาตให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 31.25 มหาเถรสมาคมไม่ควรอนุญาตให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกประเภท คิดเป็นร้อยละ 45.11 องค์การสงฆ์หรือมหาเถรสมาคม ควรกำหนดบทบาทเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ โดยแนะนำให้นักการเมืองมีศีลธรรม จึงจะไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัยหรือกฎหมาย มหาเถรสมาคม คิดเป็นร้อยละ 76.46

2. ทศนคติของพระสังฆาธิการกลุ่มเป้าหมาย 5 ภาค ผลการวิจัยพบว่า การขอร้องผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ให้ละเมิดพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.78 ทางออกของบ้านเมืองในยามวิกฤต คณะสงฆ์ควรมีบทบาทอย่างยิ่งอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.48 คณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมควรมีบทบาทในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความปรองดองอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44

3. ทศนคติและความเห็นของ พระสงฆ์ กลุ่มเป้าหมาย 5 ภาค ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้และให้ความสนใจเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านสื่อโทรทัศน์ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.23 ร่วมชุมนุมทางการเมืองกับกลุ่มการเมืองอยู่ในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.75 ให้การช่วยเหลือแบบเป็นหัวคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.80 ประกาศและคำสั่งห้ามพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมีความลำห้หลังอย่างยิ่ง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.86 การเมืองในสังคมไทยปัจจุบันพระสงฆ์มีความจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่าอยู่เฉยๆอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.07 การรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.82 การสนับสนุนให้ทางราชการใช้พื้นที่วัดเกี่ยวกับกิจกรรมการเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.93 การร่วมชุมนุมทางการเมืองของพระสงฆ์บางรูปเป็นการละเมิดพระธรรมวินัยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.87 บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในทางการเมืองก็คือ

การแนะนำสั่งสอนหลักธรรมเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่ดั่งามให้กับ นักการเมืองหรือผู้ปกครอง เพื่อให้การปกครองบ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.56

4.จากการศึกษา เกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายคณะสงฆ์ รวมทั้งระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ มติและกฎหมายตราสามดวง จากการวิจัยพบว่า

พระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงอิทธิปาทย ไ้ 3 แบบ คือ¹² อิตถาธิปไตย โลกาธิปไตย ธรรมาธิปไตย โดยประการหลัง ธรรมาธิปไตยเป็นการปกครองโดยเน้นธรรมะเป็นใหญ่ ให้ผู้นำมีธรรมะ (มุขบุรุษที่ดี) และประชาชนมีธรรมะ (สัมมาชน)

อรรถกถาอัฐกนิบาตอังคตตริกาฯ มีใจความว่าผู้ปกครองหรือนักบริหารนั้นจะต้องทำนุบำรุงประชากรด้วยหลักธรรมที่เรียกว่าราชสังคหวัตถุ 4 ประการ คือ¹³ ข้อ 1 สัสตเมระ จลตสามารถในการบำรุงเกษตรกรรมและกสิกรรมให้อุดมสมบูรณ์ อันจะเป็นประโยชน์พื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ, ข้อ 2 ปุริสเมระ ส่งเสริมคัดเลือกคนมาทำงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของเขาและการทำงานที่จะทำนั้น ๆ พร้อมทั้งจัดสวัสดิการให้ดี, ข้อ 3 สัมมาปาสะ คือการดูแลสุขทุกข์ของประชาชน ส่งเสริมอาชีพ เช่น จัดทุนให้คนยากจนยืมไปสร้างตนในทางพาณิชย์กรรมหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ให้เกิดความเลื่อมล้ำหรือช่องว่างจนแตกแยกกัน และ ข้อ 4 วาชเปยยะ พูจดด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน รู้จักหักทลายถามไถ่ทุกข์สุขของประชาชนทุกชั้น ด้วยอภัยสยไมตรีที่ดี ด้วยถ้อยคำที่ประกอบด้วยเหตุผล นอกจากนี้ผู้นำที่ดีนั้น จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงอคติ 4 ประการ คือ ข้อ 1 ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ, ข้อ 2 โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง, ข้อ 3 โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลงหรือเขลา และ ข้อ 4 ภยาคติ ลำเอียงเพราะขาดกลัว

บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัย คือให้พระสงฆ์ดำรงอยู่ในหลักพระธรรมวินัยพร้อมกับให้สั่งสอนธรรมที่เป็นประโยชน์ในทางปกครอง การเป็นอยู่ในสังคมร่วมกันอย่างชอบธรรมและเป็นธรรม พระสงฆ์ต้องมุ่งปฏิบัติหน้าที่หลัก 4 ประการคือ ข้อ 1 หน้าที่ในการศึกษาธรรม, ข้อ 2 หน้าที่ในการปฏิบัติธรรม, ข้อ 3 หน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม และ ข้อ 4 หน้าที่ในการรักษาธรรม นอกจากนี้บทบาทและหน้าที่ทางการเมืองของพระสงฆ์ที่สำคัญก็คือ การแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะหลักการปกครองที่ดั่งามชอบธรรมและเป็นธรรม สอนให้นักการเมืองหรือผู้ปกครองเป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรมดำเนิน

¹² พระสุตตันตปิฎก เล่ม 20 หน้า 186 , เล่ม 11 หน้า 231 (online)

<http://www.watsamrong.com/tamma3.htm>

¹³ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) . ธรรมกับการพัฒนาชีวิต . กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม , 2539.,(online) <http://www.watsamrong.com/tamma3.htm>

กิจการการเมืองและปกครองโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของผู้ที่ได้ปกครอง มีความเป็นกลางที่จะแสดงธรรมเพื่อมุ่งประโยชน์สุขของประชาชน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ธนา นวลปลอด ได้ศึกษาเรื่อง¹⁴ ความคิดทางการเมืองในพุทธต้นตปิฎกปรากฏเด่นชัดใน 2 พระสูตรหลักคือ อักคัญญสูตรและจักกวัตติสูตร กฎหมายคณะสงฆ์ และมติของมหาเถรสมาคมห้ามพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่สามารถเผยแพร่ธรรมะให้นักการเมืองและประชาชนทั่วไปได้ หากบทบาทของพระสงฆ์ได้รับการศึกษาและปรับปรุงอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์จะเป็นคุณูปการต่อสังคมไทยในด้านสร้างสรรค์ความสงบสุขให้สังคมไทย

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง สังคมและเศรษฐกิจมีผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันสงฆ์ และเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่การปรับตัวของสถาบันสงฆ์ ซึ่งการปรับตัวนี้มีไว้เพียงการรักษาสถานภาพเดิมเท่านั้นแต่ยังเป็นการปรับตัวเพื่อให้รับกับสถานภาพใหม่ที่จะเกิดขึ้นด้วยไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวทางด้านการศึกษา การปกครอง และทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการปกครองในเรื่องของการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนสถาน และพระสงฆ์ เป็นต้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ทรี แห่ง พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มหาเถรสมาคม ออกคำสั่งไว้ดังนี้¹⁵

ข้อ 1 คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.2538"

ข้อ 2 คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป (คือ วันที่ 26 ม.ค.2535)

ข้อ 3 ตั้งแต่วันใช้คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.2517

ข้อ 4 ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปในที่ชุมนุม หรือในบริเวณสภาเทศบาล หรือสภาการเมืองอื่นใด หรือในที่ชุมนุมทางการเมือง ไม่ว่ากรณีใดๆ

ข้อ 5 ห้ามพระภิกษุสามเณรทำการใดๆ อันเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่การหาเสียง เพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาเทศบาล หรือสภาการเมืองอื่นใดแก่

¹⁴ ธนา นวลปลอด, ความคิดทางการเมืองในพุทธต้นตปิฎก,วิทยานิพนธ์,หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (อึ้งแล้ว) , (บทคัดย่อ)

¹⁵ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก,ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม, (สั่ง ณ วันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2538) ข่าวสดรายวัน วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2553 ปีที่ 19 ฉบับที่ 7059 (online) www.khaosod.co.th.

บุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ

ข้อ 6 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมชุมนุมในการเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ

ข้อ 7 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมอภิปราย หรือบรรยายเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งจัดตั้งขึ้นทั้งในวัด และนอกวัด

ข้อ 8 ให้พระสังฆาธิการตั้งแต่ชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไป ผู้มีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองชี้แจงแนะนำผู้อยู่ในปกครองของตนให้ทราบคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ และกวดขันอย่าให้มีการฝ่าฝืนละเมิด

ข้อ 9 พระภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนละเมิดคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้พระสังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน ถ้าความผิดเกิดขึ้นนอกเขตสังกัด ให้เจ้าคณะของเขตที่ความผิดเกิดขึ้นว่ากล่าวตักเตือนแล้วแจ้งให้พระสังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการ

ข้อ 10 ให้พระสังฆาธิการผู้มีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองทุกชั้นปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้โดยเคร่งครัด

5.มุมมองของประชาชน สังคม และพระสังฆาธิการที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ จากการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากร เพศชาย รวมทั้ง 5 ภาค คิดเป็นร้อยละ 58.12 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากร เพศหญิง รวมทั้ง 5 ภาค คิดเป็นร้อยละ 41.97 กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่แสดงความเห็นด้วยที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้ง 5 ภาค เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 29.76 และแสดงความไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 62.28

ความเห็นของพระสังฆาธิการ กลุ่มเป้าหมาย 5 ภาค จากการศึกษาพบว่า การให้ความสนใจเกี่ยวกับพรรคการเมือง,หัวหน้าพรรคการเมือง ประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.02 การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยเป็นหัวหน้า ,ร่วมรณรงค์หาเสียง และสนับสนุนนักการเมืองอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.90 การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัดจัดกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.55 สถาบันสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ประชาชนมีความปรองดองเพื่อช่วยกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.71

อภิปรายผล

มุมมองหรือทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทย ของประชาชน กลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ภาค ไม่เห็นด้วยที่พระสงฆ์จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ในการเข้าร่วมชุมนุม เป็นหัวหน้าคณะในนักการเมือง คิดเป็นร้อยละ 62.28 ความเห็นของประชาชนกลุ่มเป้าหมายส่วนมากได้สอดคล้องกับคำสั่งของมหาเถรสมาคมในมาตรา 15 ตรี แห่ง พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มหาเถรสมาคม ข้อ 5 ห้าม

พระภิกษุสามเณรทำการใดๆ อันเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่การหาเสียงเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาเทศบาลหรือสภาการเมืองอื่นใดแก่บุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ และ ข้อ 6 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมชุมนุมในการเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ ทศนะอีกด้านหนึ่งของประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ภาค เห็นด้วยที่พระสงฆ์จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในการเข้าร่วมชุมนุม เป็นหัวคะแนนให้นักการเมืองคิดเป็นร้อยละ 29.76 ความเห็นของประชาชนกลุ่มเป้าหมายอีกด้านหนึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย ทับทอง ศึกษาเรื่อง¹⁶ “อิทธิพลของพระสงฆ์ต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง” (เขตเลือกตั้ง จังหวัดพิจิตร) พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมีบทบาทต่อการเลือกตั้งในทุกครั้งที่ผ่านมาโดยอาศัยบทบาทของการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านด้วยการปฏิบัติตัวเป็นพระนักพัฒนา การมีบุคลิกภาพส่วนตัวที่ดี และการใช้ความสามารถพิเศษหรือมีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ สร้างความศรัทธาให้เกิดกับชาวบ้าน บทบาทและพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่แสดงออกมามีลักษณะของการเป็นหัวคะแนนช่วยเหลือผู้สมัครรับการเลือกตั้งอย่างเด่นชัด

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเห็นด้วยที่พระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยการเข้าร่วมชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 58.95 ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพศ ทวีศักดิ์¹⁷ “ความคิดทางจริยธรรมกับการเลือกฝ่ายทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน” พระสงฆ์ที่เลือกฝ่ายเสื้อแดงมีจำนวนมากกว่าโดยพระสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเลือกฝ่ายเสื้อแดงมากที่สุด (57.3%) รองลงมาเป็นภาคเหนือ (47.0%) ภาคกลาง (33.0%) เป็นเหตุผลเรื่อง “ความถูกต้องทางการเมือง” นั่นคือต้องการประชาธิปไตย ต่อต้านรัฐประหาร และต่อต้านรัฐบาลคอร์รัปชัน

ทัศนคติของพระสงฆ์ฆาติการกลุ่มเป้าหมาย 5 ภาค ผลการวิจัยพบว่า

การขอร้องผู้ได้บังคับบัญชาไม่ให้ละเมิดพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.78 ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒินันท์ กันทะเตียน¹⁸ ศึกษา พระสงฆ์กับการเมือง แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน “พระสงฆ์” ได้ทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัย และ

¹⁶วินัย ทับทอง, *อิทธิพลของพระสงฆ์ต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง*, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539., หน้า 16.

¹⁷สุรพศ ทวีศักดิ์, *ความคิดทางจริยธรรมกับการเลือกฝ่ายทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2552, หน้า 93.

¹⁸วุฒินันท์ กันทะเตียน, *ศึกษา พระสงฆ์กับการเมือง แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน*, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

แนวทางที่มีในพระธรรมวินัยนั่นเองเป็นช่องทางที่ทำให้พระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง พระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองได้ แต่ต้องไม่ผิดพระธรรมวินัย และแนวคิด และบทบาทของพระสงฆ์ในทางการเมืองนั้นมิต้องสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับหน้าที่ตามพระธรรมวินัย ในส่วนที่สอดคล้องพบว่าพระสงฆ์มีจุดมุ่งหมายในการแสดงแนวคิด และบทบาทในทางการเมืองเพื่อความสุขของบ้านเมือง โดยปราศจากอคติ วางตนเป็นกลาง

อย่างไรก็ตามสถาบันสงฆ์ในฐานะที่เป็นสถาบันหลักทางสังคมควรแสดงบทบาทรับผิดชอบต่อศีลธรรมทางสังคมให้ชัดเจน เช่น แสดงออกในนามคณะสงฆ์เพื่อเรียกร้องสันติวิธี ปกป้องชีวิตประชาชนหรือยืนยันความเป็นธรรม และความสมานฉันท์ทางสังคมเป็นหลักในการช่วยเหลือสังคมในยามวิกฤติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัณย์ เลิศรักษัมมงคล¹⁹ “พระสงฆ์กับการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง” จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับการเมืองได้ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้นการที่สังคมจะตัดสินว่าพระสงฆ์ที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเป็นพระที่ผิดพระธรรมวินัย จึงเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องทั้งหมด สังคมต้องหันมาพิจารณาให้เห็นความจริงว่าพระภิกษุสงฆ์นั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ยิ่งไปกว่านั้นพระสงฆ์ก็มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยประคับประคองสังคมให้ดำรงอยู่อย่างผาสุกโดยผ่านบทบาทการเป็นผู้ชี้แนะ ให้ความคิด ให้สติ ให้ความรู้ทางธรรมแก่สมาชิกของสังคมให้ถูกต้องและเหมาะสม ในบางครั้งหากพบว่าการเมืองอาจเหลวแหลกและส่งผลถึงความแตกร้างของสังคมได้เมื่อใด เมื่อนั้นพระสงฆ์ก็ต้องก้าวเข้าไปทำหน้าที่เพื่อช่วยประสานความแตกร้างสร้างความปรองดองให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทยจากการศึกษาพบว่า แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือแบบแรกการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง คือการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง เป็นห้วงขณะให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อมในแบบแรกส่วนใหญ่ของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งสามกลุ่มคือประชาชน, พระสงฆ์ฆราวาสและพระสงฆ์ไม่เห็นด้วยเป็นส่วนมาก แบบที่สองคือการเข้าร่วมทางการเมืองโดยแนะนำศีลธรรมแก่นักการเมือง การเผยแพร่ประชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ การแนะนำประชาชนในการวิเคราะห์ว่าคนที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติมีคุณสมบัติอย่างไรและคนที่ป็นภัยต่อประเทศชาติมีลักษณะอย่างไร นอกจากนี้ยังมีบทบาทและหน้าที่ในการแนะนำสั่งสอนหลักธรรมเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่ดีงาม ให้กับนักการเมืองหรือผู้ปกครอง เพื่อให้การปกครองบ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริ ภาวกันตะนันท์ ได้ศึกษาเรื่อง²⁰ การเมืองการ

¹⁹ ศรัณย์ เลิศรักษัมมงคล, พระสงฆ์กับการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง, (ออนไลน์), <http://www.vcharkarn.com/vblog/113376/1> Wed 7 July 2010, 9:34 pm

²⁰ นริ ภาวกันตะนันท์. การเมืองการปกครองในแนวพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ปกครองในแนวพุทธศาสนาระบบการเมืองการปกครองที่ดีนั้น ในพระไตรปิฎกมิได้กำหนดว่า จะต้องมียุทธแบบประการใด หากแต่ให้นำหลักธรรมมาธิปไตย หรือการใช้หลักธรรมเป็นแม่บท เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญนั่นเอง ซึ่งหลักธรรมมาธิปไตยมีพื้นฐานจาก “โพธิปักขิยธรรม” โดยใน พุทธกาลก็นำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้กับรูปแบบการปกครองที่มีอยู่ในขณะนั้นทั้งสองรูปแบบคือ การปกครองแบบสาธารณรัฐให้หลัก “อปริหานิยธรรม” และการปกครองแบบราชาธิปไตย ใช้ในหลัก “ทศพิธราชธรรม” และ “อปริหานิยธรรม” การปกครองแบบราชาธิปไตย ใช้ในหลัก “ทศพิธราชธรรม” และ “จักรกวัตติวัตร” เป็นสำคัญ

ส่วนผู้ปกครองที่ดีและทรงคุณธรรม จะเป็นผู้ที่มีลักษณะของมหาปรัสถลักษณะครบทั้ง 32 ประการและจะต้องเป็นสัตบุรุษปฏิบัติธรรมตามฐานะแห่งตน เช่น ธรรมของผู้ปกครอง ธรรมของสมาชิกในสังคม เป็นต้น

หลักพระธรรมวินัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามทัศนะของประชาชน กลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ภาคจากการศึกษาสรุปได้ว่าองค์กรสงฆ์หรือมหาเถรสมาคม ควรกำหนด บทบาทเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์โดยแนะนำให้การเมืองมีศีลธรรมจึงจะไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัยหรือกฎหมายมหาเถรสมาคม ภาคตะวันออกเฉลี่ยเหนือ คิดเป็นร้อยละ 75.79, ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 78.89, ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 72.34,ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 82.95 และกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 72.34 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญญดา แก้วกองกุล²¹ “การศึกษาเปรียบเทียบ : การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางศาสนาในทางการเมืองตามทัศนะของพุทธ ทาสถิกและมหาดมมะ คานธี (2547)”

แนวความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ นั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรก แนวความคิดของท่านมีคุณค่าทางด้านจิตใจ ด้วยท่านเสนอว่า ระบบการเมืองใดก็ได้ถ้าหาก ประกอบด้วยธรรมแล้ว ถือว่าเป็นรูปแบบการเมืองที่ดีที่สุดในทัศนะของท่าน ท่านได้เสนอ แนวความคิดทางการเมืองแบบ “ธรรมิกสังคมนิยม” เราอาจนำความคิดของท่านไปเป็นระบบ จริยธรรมทางการเมือง อุดมคติทางการเมืองและเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองได้ ส่วนที่สอง ด้านการบริหารจัดการการปกครอง ท่านเห็นว่าผู้ปกครองสามารถใช้วิธีการเผด็จการโดยธรรมได้ในคราว จำเป็น ท่านเสนอให้เป็นข้อเลือกของผู้ปกครองที่จะนำวิธีการนี้ไปใช้ในบางคราวของเหตุการณ์ บ้านเมืองแต่ผู้ปกครองนั้นต้องมีธรรมกำกับ จึงจะเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุด ท่านเน้นการ

²¹อัญญดา แก้วกองกุล, การศึกษาเปรียบเทียบ : การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางศาสนาในทางการเมือง ตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุและมหาดมมะ คานธี (2547) ,วิทยานิพนธ์,หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชา ศาสนาเปรียบเทียบ ,มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.

ประยุกต์ใช้หลักธรรมสำหรับผู้ปกครองมากกว่าผู้อยู่ใต้ปกครอง ด้วยเหตุผลว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมกับผู้ปกครองเพียงคนเดียวง่ายกว่าจะทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองจำนวนมากมีธรรม หลักธรรมที่ พุทธทาสภิกขุ นำมาประยุกต์ใช้กับ "ธรรมิกสังคมนิยม" คือหลักทศพิธราชธรรม, มรรคมีองค์ 8, โพชฌงค์ 7, อิทธิบาท 4, ศีล สมาธิ ปัญญา และหลักเมตตาธรรม เป็นต้น

ผลจากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน โดยลำดับ คณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคม ควรจัดอบรมสัมมนาเชิงวิชาการเกี่ยวกับเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อกำหนดกรอบสำหรับการปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน อันจะนำไปสู่ความน่าเชื่อถือของสังคมสงฆ์ในบริบทของสังคมมากยิ่งขึ้น การที่คณะสงฆ์ไม่รับรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ของบ้านเมืองจะนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาและขาดที่พึ่งในยามยากของชาวพุทธไทย.

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นการวิจัยดังนี้

1) ควรกำหนดกลุ่มประชากรให้สอดคล้องกับจำนวนประชากรในแต่ละจังหวัด รวมทั้งจำนวนจังหวัดในแต่ละภาคอย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น

2) การวิจัยในภาพรวมของประเทศทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ครอบคลุมในทุกภาค แต่เนื่องจากผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาคภาคละ 4 จังหวัดซึ่งน้อยไป ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มจำนวนจังหวัดในแต่ละภาคให้ครอบคลุมประชากรซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายให้มากยิ่งขึ้น

3) ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัยครั้งนี้ คือมีงบประมาณจำกัดเพราะต้องลงพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถามเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองรวมทั้งกลุ่มประชากรในส่วนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ซึ่งมีพรรษา 5 พรรษาขึ้นไปมีจำนวนน้อยมากในแต่ละภาคในการวิจัยครั้งต่อไปไม่ควรกำหนดเกี่ยวกับอายุพรรษา

4) ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสถาบันสงฆ์ระหว่าง ภาคเหนือกับภาคใต้, ภาคกลางตอนบนและภาคกลางตอนล่าง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนกับตอนล่าง ภาคละ ๕ จังหวัด และระหว่างกรุงเทพฯฝั่งพระนครกับกรุงเทพฯ ฝั่งธนบุรีฝั่งละ ๕ เขต

อย่างไรก็ดี แม้จะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่ผู้วิจัยได้ทุ่มเทสรรพกำลังที่มีอยู่ดำเนินการวิจัยจนเป็นผลสำเร็จ แม้อาจจะไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามความมุ่งหมายแต่ทว่าครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกประการ ประสิทธิภาพของงานนอกจากความรู้ความสามารถและประสบการณ์แล้ว เรื่องงบประมาณก็มีส่วนสำคัญไม่น้อยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการข่าว ที-นิวส์. ฝ่ายุทธการแดงเผ่าเมือง 68 วัน สู้มิดลันต์. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์กรีน-ปัญญาญาณ, 2553.

กองบรรณาธิการเอเอสทีวี-ผู้จัดการ. 10 วิกฤตชาติ 52. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์, 2552.

จาตุรนต์ ฉายแสง. ความจริงวิกฤตประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร:

บริษัท เอ.อาร์. อินฟอร์เมชัน แอนด์ พับลิเคชัน จำกัด, 2552.

ดนัย ไชยโยธา. การเมืองและการปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2548.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร:

หจก.สหยาบสื่อ และการพิมพ์, 2544.

ธนา นวลปลอด. “ความคิดทางการเมืองในสุตตันตปิฎก” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

นรี ภวาทานันท์. การเมืองการปกครองในแนวพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร

มหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. พระพุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพฯ:

มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2548.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. พิมพ์ครั้งที่ 3,

กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2548.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม , 2539.,(online)

<http://www.watsamrong.com/tamma3.htm>

พระสุตตันตปิฎก เล่ม 20 หน้า 186 , เล่ม 11 หน้า 231 (online) <http://www.watsamrong.com/tamma3.htm>

ยุคอนารยะ. ทางออกประเทศไทยในภาวะวิกฤต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไวยาย, 2553.

ลิขิต ชีรเวคิน. วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

วิชัย ต้นศิริ. วิฤติการเมือง 2549-2550. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต,

2550.

วินัย ทับทอง. “อิทธิพลของพระสงฆ์ต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง.” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์

มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

วุดินันท์ กันทะเดียน. พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

ศรัณย์ เลิศรักษ์มั่งคด, พระสงฆ์กับการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง, (ออนไลน์),

<http://www.vcharkarn.com/vblog/113376/1> Wed 7 July 2010, 9:34 pm

ศูนย์ข้อมูลมติชน. มติชนบันทึกประเทศไทยปี 2552. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2553.

_____. มติชนบันทึกประเทศไทยปี 2553. กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2554.

สนิท สมักรการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 6,

กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2546.

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 12 กรุงเทพฯ:

เสมาธรรม, 2545.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก,

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม, (สัง ณ วันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2538) ข่าวสดรายวัน

วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2553 ปีที่ 19 ฉบับที่ 7059 (online) www.khaosod.co.th

สุรพศ ทวีศักดิ์, ความคิดทางจริยธรรมกับการเลือกฝ่ายทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย

ปัจจุบัน, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2552, หน้า 93.

สุรวิรัช วีรวรรณ. วิวาทาทกรรมเหลือง-แดง . กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์, 2553.

อัญญา แก้วทองกุล. การศึกษาเปรียบเทียบ : การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางศาสนาในการเมือง

ตามทัศนะของพุทธศาสนิกชนและมหาตมะ คานธี ,วิทยานิพนธ์,

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาศาสนาเปรียบเทียบ ,

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. สอนนคราประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ

, 2552.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้คาดว่าจะสำเร็จลุล่วงเป็นฉบับสมบูรณ์และเป็นรูปเล่มได้ ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหลายท่านช่วยตรวจแก้และปรับเปลี่ยนถ้อยคำและรูปแบบให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้อุดหนุนงบประมาณสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ท่านศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อธิวัฒน์สิทธิ์ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงชัย หมื่นชนะ ซึ่งได้ให้ความอนุเคราะห์แนะนำตรวจแก้เพื่อความถูกต้องและมาตรฐานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและอื่นๆ นอกจากนี้ในการลงพื้นที่แจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ยังได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้บริหารหน่วยวิทยบริการ ห้องเรียน วิทยาลัยสงฆ์ และวิทยาเขต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งตั้งอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สุดท้าย ผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้เมตตาให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณและยืระยะเวลาให้กับผู้วิจัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำด้านธุรการเป็นอย่างดี และส่วนใดอันใดที่จะพึงบังเกิดขึ้นจากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอส่วนดีอันนั้นจงเป็นพลังนำไปสู่การขับเคลื่อนงานของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

